

می توانیم

گزارشی از اولین نمایشگاه تخصصی صادراتی میوه، تره بار،

علمی نیز در جریان بود و این نشان می داد که دست اندرکاران برگزاری نمایشگاه بر شعار خود که «ارتقاء کیفیت تولیدات را برابر توسعه صادرات» اعلام کرده بودند، جداً معتقدند.

برگزار کنندگان نمایشگاه محیطی آرام و بی دغدغه فراهم آورده بودند تا تولید کنندگان از طرفی محصولات خود را به بازدید کنندگان معرفی نموده، و در مورد کارآیی، کیفیت و تنوع محصولات و... با آنها بحث نمایند و از سوئی با طرفهای تجاری، اقتصادی و تبلیغی خود نیز به گفتگو بنشینند و این زمانی بود که نمایندگان علمی شرکتها اغلب در جلسات سخنرانی علمی شرکت می جستند. تشکیل جلسه بحث و پرسش و پاسخ با مسئولین مرکز توسعه صادرات ایران نیز فرصت خوبی برای درد دل و طرح مشکلات با مسئولین این مرکز در اختیار تولید کنندگان قرارداد که امیدواریم مسئولین نیز با توجه بیشتر به این مشکلات در

اولین نمایشگاه تخصصی صادراتی میوه، تره بار، خشکبار، گیاهان دارویی و صمغهای نباتی از تاریخ ۲۳ تا ۲۶ تیرماه سال جاری به همت مرکز توسعه صادرات ایران و در محل دائمی نمایشگاهها برگزار شد. این نمایشگاه محل خوبی بود که شرکتهای تولید کننده فرآوردههای حاصل از گیاهان دارویی و غیردارویی گرد هم آیند. همزمانی و همراهی بحثهای داغ تجاری، اقتصادی و صادراتی با سخنرانیها و مباحث علمی از صادرات گرفته تا نامگذاری علمی گیاهان و کنترل کیفی تولیدات از نکات جالب این نمایشگاه بود.

استقبال خوبی که در ۳ روز اول نمایشگاه توسط بازدید کنندگان به عمل آمد، سبب شد تا برگزار کنندگان آن، یک روز دیگر نیز به مدت برگزاری آن بیافزایند.

در کنار برپائی غرفههای شرکتهای تولید کننده فرآوردههای گیاهی، هر روز یک بحث و سخنرانی

اگرا ... خشکیار و گیاهان دارویی صنّفهای نباتی

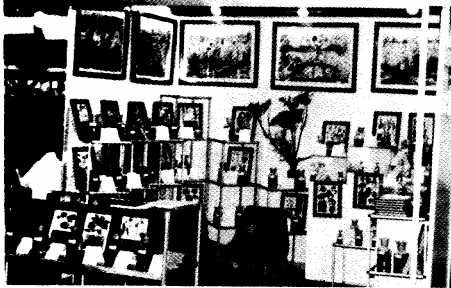
داروهای گیاهی در صورتیکه تولیدات استاندارد

رفع آنها بکوشند.

نمایشگاه با سخنان آقای مهندس هاشمی طبای رئیس مرکز توسعه صادرات افتتاح گردید. به نظر ایشان در صورت تلاش، کوشش و بوجود آوردن امکانات بیشتری در این زمینه، صادرات ۶۰۰ میلیون دلاری این گروه از فرآورده‌ها به حدود ۲ میلیارد خواهد رسید. از طرف دیگر آقای دکتر آذرنوش معاون دارویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواستار ارائه گیاهان دارویی به صورت اشکال دارویی مدرن با دوزاژ مشخص، رعایت GMP و ارائه بر شورهائی حاوی اطلاعات کافی از سوی تولیدکنندگان گیاهان دارویی شد.

این در حالیست که گروهی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر این عقیده‌اند که به علت کمبود ارز برای خرید داروها و مواد اولیه‌ای که مرتباً قیمت آنها در بازار جهانی افزایش می‌یابد، استفاده از

به این مسئله، سبب بروز مشکلاتی در صادرات مواد اولیه گیاهی شده است.

توجه به اینکه زمان برداشت محصول چه موقعی از سال باشد و در چه زمانی بیشترین مقدار از ماده مورد نظر در گیاه موجود است، علاوه بر اینکه مسئله‌ای ضروری است، خود مشکل تفاوت Batch‌های محصول تولید شده را نیز خاطر نشان می‌سازد.

فرمولاسیون و تعیین شکل دارویی مناسب، شرایط نگهداری، پایداری و بسیاری از موارد دیگر به همراه مشکل کنترل کیفی این محصولات احتیاج به بررسی‌های کارشناسانه علمی دارد. از طرفی بودجه لازم برای ایجاد یک مرکز تحقیقاتی مناسب، به اندازه‌ای سنگین است که هیچ یک از این شرکتها توانائی ایجاد یک مرکز مستقل در این زمینه را ندارند. در حال حاضر گروهی مدعی‌اند که نمونه‌های خود را برای کنترل به خارج از کشور ارسال می‌کنند. به نظر می‌رسد اگر شرکت‌های تولید کننده، هر یک به نسبت کار خود سهمی در تجهیز امکانات موسسه پژوهشهای گیاهان دارویی داشته باشند، این مؤسسه که باید متشکل از اعضای هیئت علمی دانشگاهها باشد، بتواند مشکلات بسیاری از جلوی پای تولیدکنندگان بردارد. حُسن دیگر این کار برقراری یک ارتباط واقعی و همکاری دانشگاه و صنعت برای رفع نیازهای یکدیگر است.

داشته باشند. به علت موجود بودن منابع اولیه آنها در داخل کشور، سبب پایین رفتن هزینه ارزی کشور می‌گردد.

اینکه آیا هزینه تولید اینگونه تولیدات پایین است؟ حجم تولید کافی، پاسخگوئی چه مقدار نیازها می‌باشد؟ یا میزان مخرجی که برای رسیدن به مرحله تولید انبوه، استاندارد و علمی این فرآورده لازم است به چه صورت تأمین می‌گردد؟ آیا باید به مصرف این داروها جنبه عمومی بخشید یا آنها را وارد سیستمهای بومی بهداشتی درمانی نمود؟ مرجع علمی قبول و بررسی و تأیید این داروها کجاست؟ و... بسیاری سئوالات دیگر موضوعاتی بودند که در این نمایشگاه و در حاشیه آن مورد بحث قرار گرفتند.

آقای مهندس غلامرضا امین عضو هیأت علمی دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز پیشنهاد کرد تا مؤسسه پژوهشهای گیاهان دارویی از طرف وزارت بهداشت و تولیدکنندگان تجهیز گردد تا با بهره‌گیری و جمع‌آوری سهم کوچک هر تولیدکننده، یک مجمع تحقیقاتی مناسب تشکیل شود، که برای همه این شرکتها، پژوهشها و آزمایشات مختلف از مرحله شناسائی تا کنترل کیفی فرآورده‌های تهیه شده را انجام دهد.

از کجا آغاز کنیم؟

تهیه گیاهان دارویی به صورتی قابل تبدیل به اشکال دارویی یا فرآورده‌های صادراتی به این آسانی هم نیست. کنترلها و دقت از زمانی است که باید کشت علمی در مزارع مخصوص این کار انجام گیرد. مثلاً آیا بسابونه‌ای که در ایران کشت می‌شود همان گونه Cammalis است که گونه درمانی با بونه است؟ تطابق نام علمی گیاه مورد نظر با آنچه مورد مصرف قرار می‌گیرد، احتیاج به بررسی‌های علمی دارد. عدم توجه

نظرات تولیدکنندگان

دکتر لطفی از شرکت گیاه دارو خواستار همکاری بیشتر دانشگاه با شرکتهای تولیدی است و معتقد است این همکاری سبب حل مشکلات هر دو طرف می‌گردد.

دکتر سلیمانی از شرکت اسانس ایران مانند بقیه، مشکل استاندارد کردن محصولات خود را دارد و از طرفی از عدم شناخت بسیاری صنعتگران از اسانس گیاهی و فرق و شباهتهای آن با اسانس مصنوعی و خصوصیات آن گله دارد و خواستار کمکهای مقامات مسئول می‌باشد. مهندس زمانیان از شرکت کندلوس معتقد است در صورتیکه افراد زندگی طبیعی داشته و با ورزش، رژیم غذایی مناسب، هوای خوب و گیاه درمانی زندگی کنند، اصلاً احتیاج به داروهای سنتتیک ندارند. کندلوس یکی از زیاترین دهکده‌های البرز مرکزی در منطقه نور است که قسمتی از تأسیسات شرکت در آن منطقه قرار دارد.

دکتر سلطانی از ایران داروک نیز از مشکلاتی مشابه

دیگران سخن می‌گوید و خواهان مساعدتهائی برای تهیه وسایل گران قیمت تولید است. خانم دکتر مومنی مسئول فنی داروسازی "گل" خواهان آموزش اطلاعات لازم به دانشجویان پزشکی است چراکه از موارد مصرف و نحوه استفاده از گیاهان دارویی اطلاعی ندارند.

وی آموزش عمومی از طریق رسانه‌های گروهی را نیز لازم می‌داند و خواستار تأمین و ازدیاد کتب و نشریات مربوط به این زمینه می‌باشد. ایشان از فکر ایجاد یک مرکز تحقیقاتی واحد که گویا چند سال قبل پیشنهاد شده و هنوز از آن خبری نیست سخن می‌گوید. ذکر داستان شرکت پارس تاتوره از قول آقای فتح الله رسولی مدیر عامل آن نیز در عین جالب بودن، تأسفانگیز است. ایشان می‌گوید:

«شرکت پارس تاتوره با راهنماییهای وزارت کشاورزی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور توسعه کشت گیاهان دارویی ۳ سال پیش تشکیل شد و متخصصین امر، از داروسازان، مهندسین کشاورزی و مدیران گردآوری شدند. ابتدا ۲۰۰ هکتار زمین در سه منطقه شمال کشور، دامنه جنوبی البرز و جنوب کشور در نظر گرفته شد، سپس به ۵۰ هکتار در یک منطقه (شمال) محدود شد. اکنون موافقت شده است که ۵ هکتار زمین به ما بدهند.

به همین علت ما کار را متوقف کردیم. چون انجام کار در این وسعت مقرون به صرفه نیست. ما می‌خواهیم وقتی دولت طرحی را قبول دارد و براساس آن ما هزینه‌های اولیه را متقبل شده‌ایم، باید حمایت هم انجام شود. این در حالیکه از یک میلیون و ۸۰۰ هزار هکتار زمین آماده تنها روی ۸۰۰ هزار هکتار آن کشت می‌شود، پس زمین هم هست ولی به دلیل مشکلاتی که کارگزاران محلی ایجاد کرده‌اند و از دادن زمین مضایقه می‌نمایند، الان بلا تکلیف مانده‌ایم.»

شده است. البته آنها از مشکلاتی همانند بقیه و لزوم توجه بیشتر مسئولین سخن می‌گفتند.

حرفهای بازدیدکنندگان

اغلب بازدیدکنندگان از تنوع اینهمه فرآورده گیاهی متعجب بودند. دکتر حمید گرامی رزیدنت اورتوپدی ضمن تأکید بر مطلب فوق، بر صدور فرآورده‌های گیاهی به جای صدور مواد خام اولیه تأکید دارد و این همان مطلبی است که دکتر طلائی از مرکز توسعه صادرات نیز در جلسه افتتاحیه بر آن تأکید داشتند.

آقای بخیرنیا، مترجم، با تبدیل گیاهان به شکل داروئی مخالف بوده و آنرا مخالف فرهنگ افراد سنت‌گرا می‌داند. بهر حال توجه به این نکته که مصرف‌کنندگان داروهای گیاهی چقدر به اشکال داروئی جدید راغبند، موضوع در خور توجهی است که باید قبل از طراحی سیستم، مورد توجه قرارگیرد.

بحث در زمینه گیاهان داروئی آنچنان گسترده و دامنه‌دار است که به نظر نمی‌رسد به زودی پایان پذیرد. تلاش و کوشش همه کسانی که به نوعی به این مسئله مربوط می‌شوند، برای حل مشکلات آن یک امر ضروری است. در هر حال از همه صاحب نظران و علاقمندان به این بحث، می‌خواهیم تا با ارائه نظرات خود، به امر رشد و توسعه گیاهان داروئی در کشور کمک کنند.

دکتر مهدی صمصام شریعت عضو هیئت علمی دانشکده روسازی دانشگاه اصفهان، از شرکت گیاه دارو معتقد است با توجه به آب و هوای متنوع کشورمان، می‌توانیم گیاهان مختلفی را پرورش دهیم که هم قابلیت صدور به خارج از کشور و هم مصرف در سیستم بهداشتی، درمانی کشور را دارند.

دکتر صمصام شریعت می‌گوید در سال ۶۳ و ۶۴ از هندوستان و پاکستان بازدید کردم. در این کشورها تعدادی از دیپلمه‌ها را چند سال آموزش داده و به نقاط دور افتاده می‌فرستند تا با استفاده از گیاهان داروئی و طب بومی بیماران را معالجه کنند و اگر درمان مؤثر واقع نشد یا از ابتدا درمانهای آکادمیک ضروری دیده شد، بیماران را به مراکزی که پزشکان و داروهای سنتتیک و امکانات دیگر وجود دارند، ارجاع می‌دهند. دکتر فلامرزبان نیز در زمینه کنترل این داروها، سه مرحله شناخت ماده مؤثره، تعیین روش اندازه‌گیری و بکار بردن این روش در کنترل فرم داروئی ساخته شده را مهم می‌داند.

دکتر سرداری، رزیدنت فارماکولوژی می‌گوید: «بهرحال طبیعت منبع غنی از ملکولهای متفاوت و سیستم‌های سازگار طبیعی است که در طی میلیاردها سال تکامل و تداخلهای زیستی بوجود آمده‌اند. پس تقلید و بهره‌گیری از سیستمهای طبیعی، عوارض کمتری از مصرف موادی دارد که بشر مصنوعاً آنها را می‌سازد.»

علی‌رغم تلاشی که به عمل آمد، فرصت نشد تا با دست اندرکاران شرکت دینه گفتگوئی داشته باشیم. هرچند چندی پیش به طور جداگانه پای صحبت مسئولین آن از جمله آقای دکتر علی زرگری نشستیم. دینه یکی از شرکتهای موفق در این زمینه می‌باشد. استفاده از نیروهای علمی درجه یک، به همراه فعالیت شبانه‌روزی مسئولین آن سبب تحسین بقیه شرکتهای نیز،